

АПРИЛСКА ЛИТЕРАТУРНА ДИСКУСИЯ '82

За трети път месец април става време на равностметка и себепреценка за българските писатели, става време на оглед и анализ на тенденциите в развитието на съвременната българска литература. Традиционната — както вече можем да кажем — априлска литературна дискусия се утвърди като най-представителен колективен форум, на който се разглеждат не само появляващите се през предишната година книги, но и — преди всичко — новото и перспективното в литературното развитие; прави се съпоставка между него и развитието на културата, на цялото ни общество, за да се очертаят хоризонтите на предстоящите задачи.

Такава е смисълът, такава е стратегическата цел на априлските литературни дискусии — да се надхвърлят рамките на ежегодния преглед, за да може, изхождайки от сътвореното през годината, но без ограничаване единствено в него, да се потърсят по-общите закономерности във възходящия път на нашата литература. И трябва да се подчертае, че въпреки отделните увлечения, въпреки всички слабости, които могат да бъдат посочени в един или друг доклад, в един или други изказвания, всяка година поредната литературна дискусия показва приближаване към тази значаима цел. Това е може би най-доброто доказателство, че определеното априлска е не само знак за едно, макар и символично съпадение, а израз на реално съществуващо качество — защото именно априлската линия в областта на литературата и изкуството, чиято плодотворност бе доказана от времето, изисква от творците задълбочено и самокритично оглеждане на резултатите, анализ на богатството на социалистическо-реалистическата ни литература, конструктивно посочване на непреодолените още слабости — в името на по-нататъшното идейно-художествено извисяване.

Третата априлска литературна дискусия, която се проведе от 5 до 9 април т.г., бе най-внушителният колективен форум — изнесени бяха седем доклада: за белетристиката — от Александър Спиридонов, за поезията — от Здравко Чолаков, за драматургията — от Севелина Гьорова, за кинодраматургията — от Атанас Свиленов, за детско-юношеската поезия — от Александър Муратов — и проза — от Кирил Апостолов, за литературната критика — от Иван Попиванов, а в обсъжданията взеха участие почти една трета от членовете на СБП. Разбира се, не количествените измерения са главното, макар че и те подсказват активното участие на творците от всички поколения в анализа

и преценката на сътвореното през изминалата година.

Но по-съществено е, че в докладите — независимо от отделните им недостатъци, независимо от оспоримостта на едни или други оценки и мнения, — а също и в болшинството изказвания бяха поставени възлови, същностни проблеми на литературното ни развитие. Такъв е например въпросът за съвременната тема и съвременния положителен герой в белетристиката, който все повече се очертава като главен критерий, според който ще съдим доколко нашата литература е изпълнила своя дълг към кипящата ни съвременност. И точно затова този проблем надхвърля рамките на един жанр — защото той е валиден и за драматургията и кинодраматургията, и за поезията, и за детско-юношеската литература, и косвено за критиката.

Разбира се, неделим от въпроса за насочването към съвременната тема е и проблемът за художествената реализация на темата, за нейната естетическа защита. Неслучайно преди няколко години др. Тодор Живков изтъкна като главни пречки по пътя за претворяване на съвременността във високохудожествени творби, за създаване на нова, социалистическа класика както недостатъчно доброто познаване на живота, така и недооценката на борбата за художествено майсторство. Това са в същност двете страни на въпроса за създаване на зрели, открояващи се творби, достойни за зрялото социалистическо общество.

Невъзможно е дори да споменем всички проблеми, които бяха предмет на обсъждане на третата Априлска литературна дискусия. Защото и въпросът за изповедното начало — в поезията, но не само в нея, и въпросът за отношението към миналото — и като обект на художествено претворяване, и като (за литературната история) естетическо наследство, което трябва да преценим и асимилираме с оглед на днешния и на утрешния ден; проблемът за поетско-стиховото богатство и многообразие на социалистическо-реалистическата ни литература, за традицията и новаторството, за влиянията и творческото им пречупване, както и много други въпроси, по-основно или по-бегло засегнати в докладите и изказванията, изискват задълбочено разглеждане. Те впрочем очертават и периметъра на предстоящите задачи на литературната критика, необходимостта от засилване на нейната аналитичност, утвърдителен патос и конструктивна критичност.

Не можем да не отбележим обаче един проблем, който бе поставен и във връзка с поезията и белетристиката, ала като че

ли най-пряко се отнася именно за литературната наука и критика. Това е настоячивият призив — дошъл като отклик на времето, в което живеем, — да се извиси и усили идеологическият тонус на литературата ни като цяло, да се разгърне борбата както срещу идейните ни противници, така и срещу неутрализма във всичките му проявления; и като примирение със слабостите и недостатъците в нашия живот, и като подмяна на голямата с малката правда, която уж определя лицето на реалния социализъм, и като апатия към глобалните проблеми на епохата, към небивалата в историята на човечеството борба между силите на прогреса и реакцията.

Този проблем е достатъчно значим и съществен, за да го разглеждаме в тесните рамки на един или друг жанр или литературен род. Ала най-пряка е проекцията му върху литературната критика — като проза с остро идеологически характер тя трябва да се превърне във воин на марксистко-ленинската ни идеология, в остра и безкомпромисна полемика с идейните ни противници. Не става дума да се отрича постигнатото от критиката досега — неслучайно на дискусиите се подчерта оживлението на критическия фронт, засилването на критическия дух и дискуссионен патос, стремежът все по-системно и последователно да се прилага класово-партийният критерий, за да се отсява зърното от плевата. Но именно този процес, който разкрива потенциалните възможности на критиката, изисква по-нататъшно развитие и изясняване. А то е възможно само върху недискуссионния фундамент на марксистко-ленинската естетика, на априлската линия на партията в областта на културата и изкуството. И точно засилването на идеологическия тонус на литературната критика ще му даде тласък и посока, принципност и убедителност.

Много точно проблемите на критиката бяха посочени в заключителното слово на председателя на СБП Любомир Левчев:

„Априлската литературна дискусия се ръководи от онези ясни и високи марксистко-ленински принципи, с които другарят Тодор Живков обогати естетическите и литературните проекции на нашата идеология. Те отделят на критиката изключително важна задача. Но аз бих искал да поставя и една мисъл на другарката Людмила Живкова като девиз на нашите творчески усилия да провеждаме достойно априлската партийна политика в областта на литературата: „Ние трябва да поставим въпроса така, че художествената критика да се превърне в художествена съвест.“ Може ли по-вярно, пък нека кажем и по-красиво, да се определи високият дълг, който ни обединява?

Да превърнем художествената критика в художествена съвест — това е задача, това е целта, достойна за пълно посвещаване. Както вече

казахме, на Априлската литературна дискусия имаше много критика и дори малко самокритика. Но каква беше тя?

Разбира се, ние трябва да изкажем нашата най-сърдечна благодарност на докладчиците, на другарите Александър Спиридонов, Здравко Чолаков, Александър Муратов, Кирил Апостолов, Севелина Гьорова, Атанас Свиленов, Иван Попиванов. Техните доклади бяха авторски, което значи оспорими, но ние не можем да не ги поздравим за правилната обща идейна конструкция и не на последно място за личната смелост, без която няма критика. Ние сме длъжни да изкажем най-сърдечна благодарност на всички, които взеха участие в нашата литературна дискусия и със своите умни и талантиливи изказвания коригираха вярно пропуски или неточности на докладите, а също и на онези, които просто почетоха Априлската литературна дискусия с присъствие и внимание. Аудиторията на критиката е също мярка за нейната значимост.

В същност една от първите цели, които си поставяше дискусията, беше да се преодолее почти тотално хвалебственият тон, който се ширеше като страшен знак за безотговорност. Нищо не опростява повече творческия дух от фалшивите инерционни повърхностни похвали. Хората са стигнали дотам да допускат съзнателното отравяне чрез похвали. Казват, че смъртното наказание чрез безсъние било първото, забранено поради нехуманност и жестокост. Може би убийството чрез похвали ще бъде последното, което ще бъде отменено по същите причини и затова ние трябва да бъдем особено бдителни. Разбира се, колекционерите на литературни похвали могат спокойно да увеличат своите сбирки. Въпросът е как ние ще оценяваме тези колекции от оценки, как ще ги оценява обществото днес и утре.“

И по-нататък:

„Едно от измеренията за успеха на нашата литературна дискусия е може би това, че днес ние следва да поставим един свършен нов проблем, свързан със свободата на критиката. Днес ние трябва да заявим, че литературните критици имат священото право както безнаказано да критикуват, така и безнаказано да утвърждават литературните факти и явления. Ние ставаме свидетели на една тенденция да се иронизира утвърждаващата критика, която всега вебрило вместо знаме, да се създава нетърпимост към похвалата и утвърждението. Нищо не може да нанесе по-смъртоносен удар на критиката от една такава тенденция. Защото в края на краищата литературната критика остава в литературната история не с това, което е измела като досаден боклук, а с това, което е утвърдила за бъдещето. Критик, който само отрича, напомня Херострат, подпалвача на храма, който е бил осъден да не се споменава името му.“

Литературна мисъл

SOMMAIRE

Donka Petkanova — Continuité entre l'ancienne et la nouvelle littérature bulgare	3
Julian Voutchkov — Le théâtre de Ratcho Stoïanov	12
Vidka Nicolova-Pachova — De la „Biographie du double. Assène Razsvetnikov“	25
Pètrè Veltchev — Razsvetnikov poète-traducteur	45
Nina Pantéléeva — De la personnalité exceptionnelle et la foule dans la poésie de Pentcho Slavéïkov	65
Slavtcho Ivanov — La polémique pathétique dans la critique littéraire de Yordan Marinopolski	71
Guéorgui Yanev — Les métamorphoses du héros ou les paradoxes dans le roman „Bru“ de Guéorgui Karaslavov	91
Miglèna Nikoltchina — Le héros-utopie	103
<i>A travers les pages de la revue „Voprossy littératury“</i>	
Youri Davidov (Moscou) — Deux conceptions sur le nihilisme (Dostoïevsky et Nietzsche)	117
<i>Problèmes de la traduction poétique</i>	
Nicolas Indgirov — Constructeurs d'une tour de Babylone (De la traduction dans la prose soviétique en 1981)	150
Mikhaïl Nédeltchev — La prose narrative traduite de langues occidentales et non slaves en 1981	160
Bojidar Kountchev — La poésie traduite en 1981	174
<i>Communications scientifiques</i>	
Boniou Anghelov — L'homme de lettres Doïno Grammatik.	182
Du vieil homme de lettres bulgare du XV-e siècle diac Andreï	185
<i>A travers la presse étrangère</i>	
Lu dans les revues littéraires de France	189
<i>Revue</i>	
Trifon Bankov — „Cyprien. Vieil homme de lettres bilingue bulgare et russe“, par Névèna Dontcheva-Panayiotova	191
Guéorgui Gardev — „Dostoïevsky et les problèmes de la littérature bulgare“, par Anghel Antchev	194
Ilya Konev — Paul Cornea — „Regula jocului“	198
<i>Chronique</i>	
La discussion littéraire d'Avril '82	201

СП. „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ ПРИЕМА ЗА ПУБЛИКУВАНЕ СТАТИИ С ОБЕМ
ДО 40 СТАНДАРТНИ МАШИНОПИСНИ СТРАНИЦИ. РЪКОПИСИ, НАДВИШАВАЩИ
ТОЗИ РАЗМЕР, НЕ СЕ РАЗГЛЕЖДАТ ОТ РЕДКОЛЕГИЯТА

Адрес на редакцията: сп. „Литературна мисъл“, ул. „Чапаев“ 52
бл. 9, 1113 София, тел. 73-31 (вътр. 39-94)

© Институт за литература
при БАН
1982
с/о Jusautor, Sofia

Технически редактор *К. Иванова*

Коректор *Е. Комев*

Далена за набор на 18. V. 1982 г.

Подписана за печат на 30. IX. 1982 г.

Формат 70/100/16

Печатни коли 12,63

Издателски коли 16,37

Тираж 1640

Изд. индекс 8826

Печатница на Издателството на Българската академия на науките

1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“

Поръчка № 325